



ТОРА ОР • ПАРШІ ТОЛДОТ • МААМАР 1

אלה תולדות יצחק וגו'

«Ось родоводи Іцхака»



Авраам притягує Б-жественність згори, а Іцхак підносить створений світ до Б-га в трепеті й самоусуненні (бітулі); піднесення знизу безмежне, але воно може відбутися лише тоді, коли «народжується» зі світла, притягнутого згори.

НА ЧЕСТЬ

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Батько Ребе, реб Леві-Іцхок



LikuteiTorah.com

ХАСИДСЬКА ПАРША

likuteitorah.com/uk/torah-ohr/toldos/1/

ГОЛОВНА ДУМКА

Авраам притягує Б-жественність згори, а Іцхак підносить створений світ до Б-га в трепеті й самоусуненні (бітулі); піднесення знизу безмежне, але воно може відбутися лише тоді, коли «народжується» зі світла, притягнутого згори.

Кожен розділ: текст івритом, потім переклад, потім коротке пояснення під золотою лінією. Маленькі цифри в тексті івритом позначають примітки наприкінці.

КОРОТКО ПРО МААМАР

Маамар тлумачить вірш «Його ліва рука під моєю головою, а права обіймає мене» як указівку на Іцхака й Авраама: Іцхак уособлює піднесення знизу вгору, а Авраам — притягування згори вниз. Заповідь «І любитимеш» показує, чому потрібні обидва напрямки: роздумування над тим, що Ім'я Б-га (Гавая) єдине, спонукає душу прагнути вгору (ратцо), але Б-г хоче оселі серед нижніх світів (діра бетахтонім), тож любов має повернутися вниз (шов). Завдяки гостинності Авраама подорожні пізнавали Б-га; колодязі Іцхака відкривали приховані води — невичерпний потік, якого филистимляни не могли зупинити. На це натякає повне написання слова «імена» з літерою вав. Притягування згори вниз має межі, тоді як піднесення знизу безмежне й саме воно є джерелом сміху Іцхака: перетворення «чогось» на «ніщо». Авраам любить протилежну йому якість — трепет Іцхака, — але не може притягнути її вниз, адже створений світ не здатен витримати такого самоусунення; Яков, який поєднує обидві якості, може це зробити, а у прийдешні часи ця якість відкриється всім. Нарешті, повторення імен у словах «Іцхак, син Авраама; Авраам породив Іцхака» вчить, що піднесення знизу народжується зі світла, притягнутого згори, — як показує аналогія із зачаттям.

ПЛАН

1 Ліва й права: два напрямки

¶1

Іцхак уособлює напрямок знизу вгору, Авраам — згори вниз; заповідь любити показує, що прагнення вгору (ратцо) має змінитися поверненням униз (шов), адже Б-г хоче оселі серед нижніх світів.

2 Гостинність і колодязі

¶12-3

Авраам притягує Б-жественність до інших, а Іцхак відкриває приховане. Колодязі Іцхака течуть невинно, а піднесення знизу — перетворення чогось на ніщо — безмежне й приносить сміх і насолоду.

3 Трепет Іцхака

¶4–7

Авраам любить протилежну йому якість — трепет і самоусунення Іцхака, — але не може притягнути її вниз. Вона виявилася лише над світами під час зв'язування Іцхака на жертovníку; Яков міг притягнути її вниз, а у прийдешні часи вона відкриється внизу.

4 Іцхак, народжений від Авраама

¶8–10

Аналогія із зачаттям показує, що піднесення знизу залежить від світла згори й очищується ним; Авраам уособлює мудрість (Хохма).

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ

Знизу вгору / згори вниз מטה למעלה / מלמעלה למטה

Два напрямки служіння Б-гу: створіння підноситься до Б-га, а Б-жественність притягується у світ.

Ратцо і шов רצוא ושוב

«Прагнення й повернення»: душа прагне піднятися й розчинитися в Б-зі, а потім повертається, щоб служити Йому в нижньому світі.

Трепет Іцхака פחד יצחק

Якість Іцхака — трепет і самоусунення, надто сильні, щоб створений світ міг прийняти їх тепер; вони відкриваються у прийдешні часи.

Перетворення «чогось» на «ніщо» ביטול היש לאין

Протилежність творенню: людина повертає світ і себе до стану «ніщо» перед Б-гом; це джерело сміху Іцхака.

Оселя серед нижніх світів דירה בתחתונים

Мета творіння Б-га, через яку прагнення вгору має повернутися вниз.

Піднесення жіночих вод העלאת מיין נוקבין

Пробудження знизу, яке підноситься до Б-га; тут воно саме пробуджується світлом згори.

Ліва й права: два напрямки

1 אלה תולדות יצחק¹ וגוי. כתיב שמאלו תחת לראשי² וימינו תחבקני. שמאלו הוא בחיי יצחק ממטה למעלה.

«Це нащадки Іцхака» тощо. Написано: «Його ліва рука під моєю головою, а права обіймає мене». «Його ліва рука» — це рівень Іцхака, [який] рухається знизу вгору.

Маамар починається віршем, що стоїть на початку розділу Тори, і відразу поєднує його з віршем із Піснi пісень про ліву і праву руки. Ліва рука пов'язана з Іцхаком, спосiб служіння якого спрямований «знизу вгору»: створена істота підноситься до Б-га.

וימינו כוי הוא בחיי אברהם מלמעלה למטה.³ והנה מדת אברהם הוא הכנסת אורחים כוי ויצחק היה חופר בארות⁴ כוי.

«А його права рука» тощо — це рівень Авраама, згори вниз. А атрибут Авраама — гостинність до гостей тощо, а Іцхак копав криниці тощо.

Права рука пов'язана з Авраамом, спосiб служіння якого спрямований «згори вниз»: він приносить Б-жественність у світ. Два діяння, про які Тора розповідає у зв'язку з ними, — гостинність Авраама й копання криниць Іцхаком — виявляють ці два напрямки.

ולהבין זה הנה כתיב ואהבת. אשר לכאורה לא שייך בזה לשון צווי לאהוב⁵ כוי. אך הוא⁶ שבתחלה כתיב⁷ הוי אחד^{8,9} כוי.

Щоб зрозуміти це: написано: «І любитимеш». На перший погляд, тут недоречна мова наказу любити тощо. Але [пояснення] полягає в тому, що спочатку написано: «Ім'я Б-га (Гавая) — Один» тощо.

Вірш «І любитимеш» сформульований як наказ, але любов — це почуття, і важко зрозуміти, як можна наказати комусь відчувати його. Відповідь починається з вірша, який стоїть безпосередньо перед ним, — проголошення, що Гавая є Один.

ובהתבוננות ענין אחד איך שאין ערוך אליו כלל כו' ¹⁰ הוי' אלקינו ואלקי אבותינו ¹¹ (שהוא בחי' צמצום)
פי' שיתהווה בחי' אבותינו חו"ב [חכמה ובינה] כו'

І завдяки роздумам про значення слова «Один» — про те, що ніщо взагалі не може зрівнятися з Ним тощо, — [людина розуміє слова] «Гавая, наш Б-г і Б-г наших праотців» (що відповідає рівню скорочення (цимцум)). Це означає, що рівень «наших праотців», мудрість (Хохма) і розуміння (Біна), має з'явитися тощо.

Розмірковуючи над значенням слова «Один» — над тим, що Б-г не має жодного порівняння з чимось, — людина також розуміє вислів із першого благословення Аміді: «наш Б-г і Б-г наших праотців». «Наш Б-г» (Елокейну) означає скорочення — самоприховування Б-га; «наші праотці» означають Хохму й Біну, перші інтелектуальні сили, які могли з'явитися лише після цього скорочення.

אנת חכים כו' אשר אין ערוך כלל ¹² לגבי מהותו ית' אנת הוא חד ¹³ כו' לכן צריך קודם בחי' אלקינו
שהוא בחי' צמצום

«Ти мудрий» тощо — це зовсім не можна порівняти з Його сутністю, хай буде Він благословенний, [адже] «Ти — Один» тощо. Тому спочатку має бути рівень «нашого Б-га», тобто рівень скорочення,

Ці слова взято з молитви Еліягу в Тікуней Зоар: «Ти мудрий, але не мудрістю, яку можна пізнати; Ти Один, але не числом». Навіть Б-жественна мудрість не має жодного порівняння з сутністю Б-га, тому перед тим, як може існувати Хохма, має відбутися скорочення — рівень «нашого Б-га».

ואח"כ ואלקי בחי' וא"ו המשכה שיתהווה בחי' אבותינו ובהתבונן כ"ז [כל זה] בוודאי כל איש ישראל
יהיה חפצו ורצונו תמיד ליכלל בה' אחד ולא שירד למטה במקום חשך.

а потім — «і Б-г» (ве-Елокей), рівень літери вав (ו), тобто притягування вниз, завдяки якому має з'явитися рівень «наших праотців». І коли людина розмірковує про все це, безперечно, бажання і воля кожного єврея завжди полягатимуть у тому, щоб злитися з Єдиним Б-гом, а не спускатися вниз, у місце темряви.

Лише після скорочення з'являється літера вав — сполучник «і» (ו) у словах «і Б-г» (ואלקי). Вав пишеться як пряма лінія, спрямована вниз, тому вона означає притягування вниз, завдяки якому з'являється рівень «наших праотців» — Хохма й Біна. Єврей, який усвідомлює, що все внизу є лише променем Єдиного, обмеженим скороченням, природно прагнучим знову злитися з Ним, а не залишатися в темряві цього нижнього світу.

אמנם זהו בחי' רצוא אבל צ"ל אח"כ בחי' שוב¹⁴ כדכתיב כיתרון האור מן החשך¹⁵ ורצונו ית' להיות לו דווקא דירה בתחתונים ולכן הצווי ואהבת הוא הפי' בהיפוך מלמעלה למטה.^{16, 17}

Однак це рівень рацо (біг [до Б-га]); після нього має бути рівень шов (повернення), як написано: «як перевага світла, що виходить із темряви». І Його воля, хай буде Він благословенний, полягає саме в тому, щоб мати оселю серед нижніх світів. Тому наказ «І любитимеш» має протилежне значення: згори вниз.

Прагнення піднятися й розчинитися в Б-зі називається рацо, «бігом»; за ним має настати шов, «повернення» до життя і служіння внизу, бо Б-г бажає мати оселю саме в найнижчих світах, де світло, що виходить із темряви, набуває особливої переваги. Отже, наказ «І любитимеш» означає не піднесення вгору, а протилежне — притягування Б-жественної любові згори вниз, у світ. Це пояснює, як любов може бути предметом наказу.

РОЗДІЛ 2 • 12-3

Гостинність і колодязі

2 וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] שיהא שם שמים¹⁸ מתאהב ע"י. פי' להמשיך גילוי אור אלקותו מלמעלה למטה. וזהו מעשה אברהם¹⁹ הכנסת אורחים שנתן לערביים לאכול

Як сказали наші мудреці, благословенної пам'яті: «Щоб завдяки тобі Ім'я Небес стало дорогим». Це означає: притягнути згори донизу розкриття світла Його Б-жественності. Саме таким був вчинок Авраама — гостинність до гостей: він дав їсти арабам,

Настанову мудреців — своєю поведінкою зробити так, щоб люди полюбили Б-га, — тлумачать як завдання притягнути Б-жественність униз. Авраам здійснював це через гостинність: він нагодував арабів, які проходили повз і прийшли до його намету.

ואח"כ אמר להם דעו למי מברכים²⁰ כו' בכדי להיות גילוי אלקות למטה שגם הערביים יכירו גדולתו כו' כ"ז [כל זה] הוא בחי' אברהם המשכה מלמעלה למטה.²¹

а згодом сказав їм: «Знайте, Кого ви благословляєте» тощо, щоб унизу розкрилася Б-жественність і навіть араби пізнали Його велич тощо. Усе це — рівень / аспект (бхіна) Авраама: притягнення згори донизу.

Після того як вони поїли й захотіли поблагословити його, Авраам сказав їм усвідомити, Кого вони насправді благословляють, — Б-га, Який забезпечує їх усім необхідним. Так навіть люди, далекі від Б-га, прийшли до пізнання Його. Це і є рух згори донизу, характерний для Авраама.

וַיִּצְחָק ה' [היה] חופר בארות שהוא בחי' גילוי ממטה למעלה²² מהעלם לגילוי כמשל הבור אשר המים שם בהעלם וע"י החפירה נגלו המים כו'.

А Іцхак копав криниці — це бхіна розкриття знизу вгору, від прихованості до розкриття, як у прикладі з криницею: вода там прихована, а завдяки копанню вона відкривається тощо.

Криниці Іцхака показують протилежний напрямок. Вода вже була там, прихована в землі; копання усуває те, що її покриває. Так само служіння Іцхака виявляє Б-жественність, уже приховану в нижніх світах, і підносить її до розкриття.

3 והנה הגם שאברהם היה ג"כ חופר בארות אבל כתיב ויסתמום פלשתים כו' ויצחק חפר אותן וקרא להם שמות כשמת אשר קרא להן אביו²³ הראשון מלא והשני חסר לפי

Хоча Авраам також копав криниці, написано: «Філістимляни засипали їх» тощо, а Іцхак знову викопав їх і «дав їм назви, як ті назви, що дав їм його батько». Перше слово написане повністю, а друге — неповно, бо

Авраам спершу викопав криниці, але філістимляни засипали їх, а Іцхак знову розкопав і дав їм ті самі назви, що й його батько. У вірші перше слово «назви» написане з літерою вав, а друге — без неї; тепер маамар пояснює чому.

שע"י חפירה דיצחק לא נפסק עוד נביעתם²⁴ ונמשכים ונובעים הששה מדות שהן בחי' וי"ו ע"כ הוא שמות מלא בוי"ו.²⁵

завдяки копанню Іцхака їхнє джерело вже не припиняло бити, і шість емоційних атрибутів (мідот), що відповідають рівню літери вав, притягуються й течуть. Тому слово «назви» написане повністю, з літерою вав.

Літера вав символізує шість емоційних атрибутів (її числове значення — шість). Після того як Іцхак викопав криниці, їхнє джерело вже не припиняло бити, тож емоції продовжують текти; тому його «назви» написані повністю, з літерою вав.

אבל שמת דאברהם חסר וי"ו לפי שסתמום פלשתים ויש לחיצונים יניקה מהם.²⁶ לכן ע"י חפירה דיצחק הוא שמות בוי"ו (ועמ"ש כה"ג [כהאי גוונא] ע"פ ששת ימים תאכל מצות^{27,28} כ"ו מלא וי"ו) ולע"ל [ולעתיד לבוא] כתיב

Але в слові «назви», що стосується Авраама, літери вав немає, бо філістимляни засипали криниці, і зовнішні сили живляться з них. Тому завдяки копанню Іцхака слово «назви» написано з літерою вав. (Див. також пояснення до вірша «Шість днів їж мацу» тощо, де слово написано повністю, з літерою вав.) А про Майбутній світ написано:

Криниці Авраама можна було засипати; це означає, що сили, протилежні святості, могли жититися з них, тому в його слові «назви» немає літери вав. Тут також згадується подібне пояснення повного написання слова «маца» в іншому маамарі, а далі текст переходить до майбутнього.

כי אתה אבינו²⁹ שעיקר הצחוק והשמחה יהיה מבחי יצחק שהוא ממטה למעלה אשר בחי' זו אין קץ ותכלית כ"ו

«Бо Ти — наш батько»: [тобто] сутність сміху й радості походить від рівня Іцхака, що йде знизу догори, — рівня, який не має ні кінця, ні межі тощо.

У книзі Йешаягу народ звертається до Б-га: «Бо Ти — наш батько, адже Авраам не знає нас»; Гемара (Шабат 89b) пояснює, що слова «Бо Ти — наш батько» будуть звернені до Іцхака в Майбутньому світі. Тоді найбільша радість і сміх походять від способу Іцхака — піднесення знизу, яке не має меж.

משא"כ (אברהם) בבחי' ממעלה למטה יש לה גבול המשכה למטה ולכן באברהם כתיב ב"פ [בי פעמים] אברהם אברהם³⁰ הא' הוא המשכה שיתהווה בחי' חו"ב [חכמה ובינה] דאצי' ואלקי אבותינו כנ"ל.

На відміну від цього, (Авраам) на рівні згори донизу має межу щодо [свого] притягнення вниз. Тому про Авраама двічі написано: «Авраам, Авраам»: перше — це притягнення, завдяки якому постають рівні мудрості (Хохма) і розуміння (Біна) світу еманції (Ацилут), — «і Б-г наших праотців», як [пояснено] вище;

Притягнення згори завжди має межі, адже воно мусить відповідати здатності того, хто його отримує. Подвійне «Авраам, Авраам» під час зв'язування Іцхака вказує на два етапи такого сходження: перший приводить до буття Хохму й Біну світу Ацилут — «Б-га наших праотців», про якого йшлося вище.

והמשכה ב' בבי"ע. משא"כ יצחק בחי' מלמטה למעלה בחי' אין קץ ותכלית והכל ירוממוך סלה.

а друге притягнення — у світі творення (Брія), формування (Єцира) і дії (Асія). На відміну від цього, Іцхак — це рівень знизу догори, рівень, що не має ні кінця, ні межі: «і всі підноситимуть Тебе, Села».

Другий етап поширюється на три нижні світи: Брія, Єцира та Асія. Натомість піднесення Іцхака не має кінця, як сказано в молитві: «і всі підноситимуть Тебе, Села».

ומזה נתהווה עיקר הצחוק כי גמירי משמיא מיהב יחבי³¹ משקל לא שקלי כוי מיהב הוא בחי השתלשלות מאין ליש כוי.

Звідси постає сутність сміху, адже маємо традицію: «З Небес дають, але не беруть назад» тощо. «Давати» — це рівень ланцюга послідовного розгортання світів згори вниз (ішталшелут), від нічого до чогось тощо.

Ім'я Іцхак означає «він сміятиметься». Як каже Гемара, Небеса дають, але не беруть назад: давання Б-га — це ланцюг світів, у якому з нічого постає щось.

אבל עבודת האדם הוא ההיפוך והוא להיות בטול היש לאין והוא בחי יצחק צחוק ותענוג³² גדול כוי:

Але служіння людини протилежне: воно полягає в самоусуненні сущого до Ніщо. Це — рівень Іцхака: сміх і велика насолода тощо.

Завдання людини протилежне: повернути «щось» цього світу й власного «я» до «нічого» — через самоусунення перед Б-гом, залишаючись при цьому сущою. Це протилежне перетворення є джерелом сміху й великої насолоди Іцхака.

РОЗДІЛ 3 • 14-7

Трепет Іцхака

4 והנה כתיב באברהם קח נא את בנך³³ כוי אשר אהבת את יצחק כוי. כי ידוע הטבע לאהוב ההיפוך³⁴

І ось написано про Авраама: «Візьми, будь ласка, свого сина» тощо, «якого ти любиш, Іцхака» тощо. Адже відомо, що природно любити протилежне,

У вірші про зв'язування Іцхака його названо сином, «якого ти любиш». Маамар пояснює цю любов природним правилом: кожен любить свою протилежність.

כדכתיב מים קרים על נפש עיפה.³⁵ וכמו"כ [וכמו כן] להיפוך מי שקר לו מאד רוצה למים חמים.

як написано: «Холодна вода — для стомленої душі». І так само навпаки: тому, кому дуже холодно, хочеться теплої води.

Вірш із Притч показує, що втомлена, розпалена людина прагне холодної води; так само тому, кому дуже холодно, хочеться теплої води. Протилежності притягуються.

5 ולכן אברהם שמדתו המשכה מלמעלה למטה אוהב ג"כ ההיפוך בחי' יצחק מלמטה למעלה. היינו שבחי' יצחק הוא פחד יצחק³⁶ שהוא בחי' יראה ובטול

Тому Авраам, властивістю якого є притягнення згори вниз, також любить протилежне — рі-вень Іцхака, від низу догори. Тобто рівень Іцхака — це «страх Іцхака», тобто трепет і самоусу-нення (бітуль).

Авраам, для якого властиве притягнення згори вниз, любить протилежний спосіб Іцхака — піднесен-ня знизу догори. Властивість Іцхака називається «страхом Іцхака»: це трепет і самоусунення перед Б-гом.

ולכן זה א"א שימשיך אברהם למטה בחי' פחד יצחק הנ"ל שבחינת בטול כזה א"א לנבראים לקבל

Тому Авраам не може притягнути донизу згаданий вище рівень «страху Іцхака», адже ство-рені істоти не здатні сприйняти такий рівень самоусунення.

Ось чому Авраам не міг низвести рівень Іцхака у світ: створені істоти не здатні витримати таке повне самоусунення; вони перестали б існувати як окремі істоти.

כי גם למעלה אמרו הושיט הקב"ה אצבעו³⁷ הקטנה ביניהם ושרפן ע"י גילוי רב ומכ"ש [ומכל שכן] למטה בנבראים.

Адже навіть у вищих світах, як сказали [мудреці]: «Святий, благословенний Він (Кудша бріх ху), простяг Свій мізинець серед них і спалив їх» через надзвичайно сильне розкриття; тим більше це стосується створених істот унизу.

У Гемарі розповідається, що Б-г простяг Свій мізинець серед групи ангелів і спалив їх: розкриття було надто сильним, щоб вони могли його вмістити. Якщо навіть ангели не здатні його витримати, то тим паче не здатні створені істоти унизу.

6 ולכן כתיב ויעקוד אותו על המזבח³⁸ ממעל לעצים למעלה מבחינת עה"ה [עץ החיים] ועה"ד [ועץ הדעת] שם יוכל להתגלות בחי' פחד יצחק³⁹ הנ"ל.

Тому сказано: «і зв'язав його на жертovníку, над дровами»: над рівнем Дерева життя і Дерева пізнання. Там міг розкритися згаданий вище рівень трепету Іцхака.

Під час зв'язування Іцхака поклали «над дровами», а слово на позначення дров — ецим — також озна-чає «дерева». Отже, він був над Деревом життя і Деревом пізнання — на рівні, що перебуває поза сві-тами; лише там міг розкритися трепет Іцхака.

אמנם ביעקב כתיב ופחד יצחק היה לי. כי יעקב היה בחור שבאבות^{40, 41, 42} בחי התכללות מבריה מן הקצה^{43, 44} כוי.

Однак про Якова сказано: «і трепет Іцхака був зі мною». Адже Яков був найобранішим із праотців — рівнем включення, «перекладиною, що сягає від одного кінця [до іншого]», тощо.

Яков же каже: «трепет Іцхака був зі мною». Яков є найобранішим із праотців, бо він включає в себе і Авраама, і Іцхака, подібно до середньої перекладини Скинї, що простягалася від одного кінця до іншого.

ולכן אמר אלקי אבי אברהם ופחד יצחק היה לי שהי [שהיה] לו שני הבחינות בחי אברהם כניל. וגם פחד יצחק היה יכול להמשיך למטה ג"כ.

Тому він сказав: «Б-г мого батька Авраама, і трепет Іцхака був зі мною»: адже він мав обидва рівні — рівень Авраама, як [пояснено] вище, — і міг також притягнути трепет Іцхака вниз.

Оскільки Яков поєднував обидва рівні, він міг притягнути вниз навіть трепет Іцхака, чого сам Авраам зробити не міг.

7 והנה לעייל [לעיתיד לבוא] כתיב כי אתה אבינו⁴⁵ פי כי עתה א"א שבחי פחד יצחק יהי [יהיה] בבחי אבינו שהיא המשכה למטה וכניל.

А щодо прийдешнього часу написано: «Бо Ти (ата) — наш батько». Сенс такий: адже тепер неможливо, щоб рівень трепету Іцхака був рівнем «наш батько», тобто щоб він передавався вниз, як [пояснено] вище.

Маамар тлумачить слова «Бо Ти (ата) — наш батько» так, ніби там сказано «бо тепер (ета; це слово пишеться інакше)»: тепер трепет Іцхака не може стати «нашим батьком» — рівнем, який сходить до нас, адже творіння не може його витримати, як пояснено.

אבל לעייל [לעיתיד לבוא] כשיהיה בלע המות לנצח⁴⁶ ואת רוח הטומאה אעביר⁴⁷ כוי אז יתגלה בחי פחד יצחק למטה שיהי [שיהיה] הוא בחי אבינו

Але в прийдешньому часі, коли «Він поглине смерть навіки» і «Я усуну дух нечистоти» тощо, рівень трепету Іцхака відкриється внизу, так що саме він буде рівнем «наш батько»,

У прийдешньому часі, коли смерть буде поглинута, а дух нечистоти усунутий, перешкод уже не буде, і рівень трепету Іцхака відкриється внизу та стане «нашим батьком».

כדכתיב לבא בנקרת הצורים⁴⁸ ובסעיפי הסלעים מפני פחד הי שיתגלה בחיי פחד ובטול למטה וראו כל בשר.⁴⁹

як написано: «увійти в ущелини скель і в розколини круч від страху перед Іменем Б-га (Гавая)»: так рівень трепету й самоусунення (бітуль) відкриється внизу, «і всяке тіло побачить».

Ісая провіщає, що того дня, коли Б-г постане, люди тікатимуть у розколини скель від жаху перед Гаваяю. Маамар розуміє цей «страх» як трепет і самоусунення Іцхака, які тоді відкрито проявляться в цьому світі, щоб «усяке тіло побачило».

РОЗДІЛ 4 • 18-10

Іцхак, народжений від Авраама

8 וזהו אלה תולדות יצחק בן אברהם. אברהם הוליד את יצחק.⁵⁰ ב"פ [בי פעמים] אברהם וב"פ [ובי פעמים] יצחק. כנודע ממשל גשמי שהזכר יוכל להזריע בלא נקבה משא"כ הנוקבא כו'.

І це [значення слів]: «Ось нащадки Іцхака, сина Авраама; Авраам породив Іцхака»: Авраам згадується двічі, й Іцхак — двічі. Як відомо з фізичної аналогії, самець може виділяти сім'я без самки, тоді як самка не може, тощо.

У початковому вірші ім'я Авраам згадується двічі, як і ім'я Іцхак. Маамар пояснює це аналогією з фізичним дітонародженням: самець може виділяти сім'я без самки, але самка не може розпочати цей процес сама.

והגם שאמרו אשה מזרעת תחלה⁵¹ כו' היינו ג"כ ע"י התעוררות הזכר תוכל הנוקבא להזריע תחלה כו'.

І хоча [мудреці] сказали: «[Якщо] жінка першою дає сім'я», тощо, це також означає, що завдяки пробудженню чоловіка жінка може першою дати сім'я, тощо.

Мудреці кажуть, що коли жінка першою дає сім'я, народжується хлопчик; однак і це відбувається лише завдяки пробудженню чоловіка. Ця аналогія готує ґрунт для твердження, що піднесення знизу (Іцхак) залежить від пробудження згори (Авраам).

9 וגם אח"כ עיקר ההולדה מטפת הדכר שממנו הלובן והוא המכרר הולד להיות הפסולת יוצא לחוץ. ומהבירור נעשה הולד כו'.

І згодом також основна частина зачаття походить від чоловічої краплі, з якої походить біла [речовина], і саме вона очищує плід, так що відходи виходять назовні. І завдяки цьому очищенню формується дитина тощо.

Продовження аналогії: дитина формується переважно з чоловічої краплі — джерела «білого», — яка очищує й відділяє потрібне, так що відходи виводяться, а дитина формується.

כמו"כ [כמו כן] למעלה שיתהווה בחי' יצחק ממטלמ"ע [ממטה למעלה] שבאמת אין ערוך אליו כלל הוא בא ע"י בן אברהם פ"י ע"י ההארה הבאה מלמעלה למטה שיתהווה בכ"א [בכל אחד / בכל אחת] בחי' יצחק העלאת מ"ן [מ"ן נוקבין] ממטה למעלה.

Так само й згори: те, що рівень Іцхака має постати внаслідок піднесення знизу вгору — піднесення, яке насправді зовсім не співмірне Йому, — відбувається через «сина Авраама», тобто через світло, яке сходить згори донизу, аби в кожному постав рівень Іцхака: піднесення маїн нуквін (жіночих вод) знизу вгору.

Так само й згори: піднесення Іцхака знизу зовсім не співмірне з Б-гом і саме по собі ніколи не могло б досягти Його. Воно відбувається завдяки «синові Авраама» — світлу, що сходить згори, яке пробуджує в кожній людині піднесення, зване піднесенням жіночих вод (маїн нуквін).

10 וזהו תולדות יצחק הוא בן אברהם כו'. ואח"כ אברהם הוליד את יצחק.⁵² פ"י שיהי' [שיהיה] בחי' יצחק בבחי' הולדה

І ось [значення слів]: «покоління Іцхака» — «він син Авраама» тощо. А потім: «Авраам породив Іцхака», тобто рівень Іцхака має постати через народження,

Ось чому вірш називає Іцхака «сином Авраама», а потім повторює, що «Авраам породив Іцхака»: піднесення Іцхака має бути «народжене», тобто виведене в дійсне буття.

כי באמת אין ערוך נברא לבורא ושיהי' [ושיהיה] ההעלאה בחי' בטול לאלקות בתכלית א"א כ"א ע"י אברהם שהוא בחי' אב"ר מ"ה [שם מ"ה] בחכמה אתברירו

бо насправді створіння не можна порівняти з Творцем, і піднесення до рівня цілковитого самоусунення (бітуль) перед Б-жественністю неможливе інакше, як через Авраама, який є рівнем «евер Ма» («кінцівка Ма»), — «через мудрість (Хохму) вони очищуються», —

Створіння не можна порівняти зі своїм Творцем, тому цілковите самоусунення перед Б-гом можливе лише через Авраама. Літери його імені утворюють «евер Ма» — «кінцівку Ма» (Ма, 45 — числове значення Імені Б-га (Гавая), записаного з алефами), Ім'я, пов'язане з мудрістю (Хохма); завдяки Хохмі очищується все.

שהוא המברר להוליד בחי' יצחק להיות נתפס בחי' גילוי אלקות והפסולת יוצא לחוץ ע"י טפת דכר שממנו יוצא לובן העליון כנ"ל בחי' אברהם כו' וד"ל [ודי למבין]:

і саме це очищує, щоб породити рівень Іцхака, завдяки чому можна досягнути рівень розкриття Б-жественності; а відходи виходять назовні через чоловічу краплю, з якої виходить вища білизна, як [пояснено] вище: рівень Авраама тощо. І цього досить тому, хто розуміє.

Хохма Авраама очищує і породжує піднесення Іцхака, завдяки чому людина може досягнути розкриття Б-жественності, тоді як відходи виводяться назовні, як у прикладі з чоловічою краплею. Маамар завершується зауваженням, що цього досить тому, хто розуміє.

В АВОДІ

Роздуми про єдність Б-га мають пробудити прагнення піднятися до Нього, але єврей має потім повернутися й принести Б-жественність у світ, як це робив Авраам своєю добродійністю. Його власне служіння полягає в тому, щоб перетворити «щось» власного «я» і світу на «ніщо» перед Б-гом, — і це стає справжньою радістю.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Чому після прагнення ратцо піднятися має бути шов — повернення, і як це відповідає на запитання, як можна заповісти любов?
2. Чого навчають гостинність Авраама й колодязі Іцхака про те, як відкривається Б-жественність?
3. Чому притягування згори вниз обмежене, тоді як піднесення знизу безмежне?
4. Чому Яаков, але не Авраам, міг притягнути вниз трепет Іцхака?
5. У якому сенсі піднесення знизу «народжується» від Авраама?

Примітки

АБЗАЦ 1

1 אלה תולדות יצחק

У примітці сказано, що запис цього маамара Мітелер Ребе надруковано там, а сам маамар датовано 5569 роком (1808-09). Це інший запис того самого маамара.

ПРИМІТКА КЕНОТ

הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי בסה"מ תקס"ח ח"א ע' תקטו בהתחלה "שמאלו תחת לראשי". (והוא משנת תקס"ט). ובכרך 1118 קנח, א מציין "שבת תנאים עם הרב מטשערנובל (חורף תקס"ט)". ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. המאמר עם הגהות וקיצורים באוה"ת בראשית כרך ד תתד, ב. תתיג, א. תתיח, ב. קיצורים להנחת אדה"א בסה"מ תקס"ח ע' תקטו. ראה גם ד"ה אלה תולדות תרמ"א דשם מכאן עבודת א"א מלמעלמ"ט, ועבודת יצחק מלמטה למעלה. פלח הרמון בראשית עו, א. חלק מהמאמר מובא באוה"ת פ' ואתחנן כרך ו ע' ב'רסג עם הגהות. המאמר נזכר בלקו"ת שלח נ, ד. פינחס עח, א. ראה כו, ד. ר"ה סג, א. וזאת הברכה צו, ג.

2 שמאלו תחת לראשי

У Пісні Пісень кохана (у тлумаченні мудреців — єврейський народ) говорить про свого коханого: його ліва рука під її головою, а права обіймає її. Альтер Ребе тлумачить ліву руку як Іцхака, а праву — як Авраама.

שיר השירים ב:6 Song of Songs

שְׁמַאלוֹ תַּחַת לְרִאשִׁי וְיְמִינוֹ תִּחְבְּקֵנִי:

Let his left hand be under my head, And his right hand embrace me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

שה"ש ב, ו.

3 יצחק ממטה למעלה . . אברהם מלמעלה למטה

Тора Хаїм починає маамари на цей розділ із тієї самої теми — Іцхак спрямований знизу вгору, а Авраам згори вниз, — розглядаючи її значно докладніше.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה תו"ח ריש פרשתנו. אוה"ת כרך ד תתד, ב ואילך. ד"ה ואלה תולדות תרע"ח ע' עג. ד"ה אריב"ל חצ"ת פ"ו (סה"מ קונטרסים ח"ב). לקו"ש חט"ו ע' 194.

4 מדת אברהם הוא הכנסת אורחים כו' ויצחק היה חופר בארות

Тут Ор га-Тора додає образ криниці, де прихована вода відкривається завдяки копанню, — той самий образ, який цей маамар наводить трохи нижче.

ПРИМІТКА КЕНОТ

באוה"ת תתח, א: שהוא בחי' גילוי ממטה למעלה מהעלם לגילוי, כמשל הבור אשר המים שם בהעלם וע"י החפירה נגלו המים, ע"ש וכ"ה לקמן יו, ג. בפלח הרמון מכאן שעיקר עבודת אברהם אבינו וכוונתו בהמשכת והתגלות אלקות למטה הי' ע"י הכנסת אורחים, ועבודת יצחק בחפירת בארות שאף מן הסתם גם הוא הכניס אורחים, ע"ש.

5

לא שייך בזה לשון צווי לאהוב

Ор га-Тора відсилає читача до Тора Ор і Лікутей Тора, додаючи, що в іншому місці відповідь полягає в тому, що душі називаються дітьми Б-га й тому мають природну любов, як син любить батька.

ПРИМІТКА КЕНОТ

באוה"ת תתיג, א מציין לעיין בתו"א פו, ג. ובאוה"ת ואתחנן כרך ו ע' א'רסג מוסיף גם ללקו"ת ד"ה שמע ישראל: "ובמ"א נת' שזהו ע"י כי חביבין הנשמות שנקראים בנים למקום, וא"כ יש אהבה טבעית כאהבת הבהן אל האב".

6

אך הוא

У виданні «Дварім» узгоджується з нашим текстом variant «Але це»; у виданні «Толдот» читається «Але річ у тому, що».

ПРИМІТКА КЕНОТ

כ"ה גם באוה"ת דברים כרך ו ע' ב'רסג שנדפס מגוכתי"ק כ"ק אדמו"ר הצ"צ, אבל באוה"ת תולדות תתיג, א ובהגהות הרה"ח ר' אשר: אך הענין הוא.

7

שבתחלה כתיב ה' אחד

Ор га-Тора припускає, що текст має читатися так: спочатку написано «Гавая, наш Б-г, Гавая — Один», і запитує, чому Ім'я Гавая повторено двічі та що означають слова «наш Б-г».

ПРИМІТКА КЕНОТ

באוה"ת ואתחנן שם: "נ' שצ"ל שבתחילה כתיב ה' אלקינו ה' אחד, וצ"ל מה ענין כפל שמות הוי' וענין אלקינו)".

8

ואהבת . . הוי' אחד

Заповідь любити Б-га всім серцем, усією душею і всією силою; маамар запитує, як можна заповісти любов.

דברים ו:5 Deuteronomy

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

דברים ו, ה. ד.

9

הוי' אחד

Шма, що проголошує, що Гавая — єдиний; роздумування про цю єдність приводить до любові.

דברים ו:4 Deuteronomy

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד:

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

10

ובהתבוננות ענין אחד איך שאין ערוך אליו כלל כו'

Ор га-Тора пояснює слово «Один» у значенні «Ти Один,

але не числом».

ПРИМІТКА КЕНОТ

באוה"ת ואתחנן שם "ר"ל פי אחד ע"ד אנת הוא חד ולא בחושבן, וכן פי בלקרית פי ואתחנן בד"ה ענין ק"ש אחד ואהבת)."

11 הוי אלקינו ואלקי אבותינו

Or ga-Tora передує цьому словами: «У благословенні праотців в Аміді ми промовляємо», вказуючи на джерело цього вислову в молитві.

ПРИМІТКА КЕНОТ

באוה"ת ואתחנן שם מקדים לזה "והנה בכרכת אבות בשמ"ע אומרים". בד"ה ואלה תולדות תשי"ח הקשה הרי אלקינו הוא אלקי כל ישראל, וא"כ הרי מצד סדר הדורות הול"ל תחלה אלקי אבותינו ואח"כ אלקינו. ומפרש אלקינו הו"ע הצמצום, דע"י הצמצום נמשך אח"כ ע"י הוא"ו דואלקי שיהי בחי אבותינו התהוות המוחין, ואומר על זה אלקינו אלקה שלנו, והיינו דזה שנעשה הצמצום בשביל המשכת החכמה הנה הגורם את הצמצום הם ישראל דבשביל ישראל נעשה כל ענין הצמצום וההמשכה, ע"ש בארוכה.

12 אין ערוך כלל

Та сама глоса: «немає порівняння» означає «Ти Один, але не числом».

ПРИМІТКА КЕНОТ

באוה"ת ואתחנן שם נוסף: "ר"ל פי אחד ע"ד אנת הוא חד ולא בחושבן, וכן פי בלקרית פי ואתחנן בד"ה ענין ק"ש אחד ואהבת)."

13 אנת חכים . . אנת הוא חד

Молитва Еліягу («Патах Еліягу») говорить, що Б-г мудрий, але не мудрістю, яку можна пізнати, і єдиний, але не числом; вона показує, що навіть мудрість (Хохма) не має жодної подібності до Його сутності.

Tikkunei Zohar, Patach Eliyahu · 17a:9-11-ט"ז א:ט' · תקוני זוהר

פתח אליהו ואמר רבון עלמין דאנת הוא חד ולא בחשבן. אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא בך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסיאת (נ"א אתכסיא) מבני נשא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ת"ז בהקדמה (פתח אליהו).

14 בחי רצוא אבל צ"ל אח"כ בחי שוב

Живі істоти Колісниці «бігли й поверталися» (ратцо вашов); Хасидут використовує цей вислів, говорячи про прагнення душі вгору та її повернення до служіння внизу.

Ezekiel 1:14-ד"ה יחזקאל

והחיות רצוא ושוב כמראה הבהק:

And the living creatures ran and returned as the appearance of a flash of lightning.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) · JPS 1917 (Public Domain)

15 כיתרון האור מן החשך

Коелет (цар Шломо) говорить, що мудрість перевершує безумство, як світло — темряву. Хасидут тлума-

чить це як «перевагу світла, що виходить із темряви»: повернення вниз, у темний світ, дає більше світла, тому Б-г бажає шову (повернення вниз).

קהלת ב:י"ג Ecclesiastes 2:13

וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החשך:

Then I saw that wisdom excelleth folly, as far as light excelleth darkness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) · JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

קהלת ב, יג. וראה באוה"ת תולדות כרך ד תתו, ב שמביא הפסוק כי עין בעין.

16 У примітці Kehot Genesis 25:20 вказано як джерело цих слів.

בראשית כ"ה:20 Genesis 25:20

ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה בת פתואל הארמי מפדן ארם אחות לכן הארמי לו לאשה:

And Isaac was forty years old when he took Rebekah, the daughter of Bethuel the Aramean, of Paddan-aram, the sister of Laban the Aramean, to be his wife.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) · JPS 1917 (Public Domain)

17 Початковий вірш глави Толдот: «Ось нащадки Іцхака, сина Авраама; Авраам породив Іцхака», — повторення імен у якому маапар пояснює наприкінці.

בראשית כ"ה:19 Genesis 25:19

ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק:

And these are the generations of Isaac, Abraham's son: Abraham begot Isaac.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) · JPS 1917 (Public Domain)

АБЗАЦ 2

18 שיהא שם שמים

Гемара вчить, що слід поводитися так, щоб завдяки йому Im'я Небес стало дорогим людям; тут мається на увазі низведення Б-жественності.

Yoma 86a:12-ב"ז יומא פ"ו א

אב"י אמר, כדתניא: "ואהבת את ה' אלקיך", שיהא שם שמים מתאהב על ידך. שיהא קורא ושונה ומשמש תלמיד חכם, ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו — אשרי אביו שלמדו תורה, אשרי רבו שלמדו תורה. או להם לבריות שלא למדו תורה, פלוני שלמדו תורה — ראו כמה נאים דרכיו, כמה מתוקנים מעשיו. עליו הכתוב אומר: "ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

יומא פו, א. עי לקמן פב, ב.

19 מעשה אברהם . . אמר להו דעו

Гемара розповідає, як гостей Авраама після їжі спонукали благословити Б-га світу, Який дав ім їжу.

Sotah 10a-י" סוטה

ПРИМІТКА КЕНОТ

סוטה י, א. ב"ר פי מ"ט. נתבאר בארוכה ב"ה ויטע אשל תשי"א ע' 13 ואילך.

20 אמר להם דעו למי מברכים

Midrash pro goshinnit Avraama, naveideniy u primityakh Kegot porjad iz Gemaroyu.

בראשית רבה מ"ט:ד' Bereshit Rabbah 49:4

... ר' עזריה בשם ר"י מתחלה צדק לבסוף משפט הא כיצד אברהם היה מקבל את העוברים ואת השבים משהיו אוכלים ושותים אמר להם ברכו אמרו ליה מה נאמר א"ל אמרו ברוך אל עולם שאכלנו משלו אם מקבל עליו וברוך הוא אכיל ושתי ואזיל ואי לא הוה מקבל עליה וברוך הוא א"ל הב מה דעלך ואמר מה אית לך עלי הוה א"ל חד קסיט דחמר בעשרה פולרין וחד ליטרא דקופר ב"י פולרין וחד עיגול דריפתא ב"י פולרין מאן יהיב לך חמרא במדברא מאן יהיב לך קופר במדברא מאן יהיב לך עיגולא ...

"For I love him, so that he will command his children and his household after him, that they observe the way of the L-rd, to perform righteousness and justice, so that the L-rd will bring upon Abraham what He spoke concerning him" (Genesis 18:19). "For I love him, so that he will command [his children...to perform righteousness and justice]" – Rabbi Yudan in the name of Rabbi Alexandri: This refers to providing the first meal to mourners after a burial. The Rabbis say: It refers to visiting the ill. Rabbi ...

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

21 בחי אברהם המשכה מלמעלה למטה

Бесіда про служіння Авраама як притягнення згори.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה לקו"ש חט"ו ע' 119.

22 ויצחק . . ממטה למעלה

Паралельне обговорення служіння Іцхака, спрямованого знизу вгору.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה יהל אור ע' קיא.

אבזאצ 3

23 ויסתמום פלשתים . . שמות כשמת אשר קרא להן אביו

Ицхак знову відкрив колодязі, викопані за днів Авраама й засипані филистимлянами, і дав їм ті самі назви, які дав його батько; написання слова «назви» містить тут повчання.

בראשית כ"ו:18 Genesis 26:18

וַיִּשָׁב יִצְחָק וַיַּחְפֹּר אֶת־בְּאֵרֵת הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בְיַמֵּי אַבְרָהָם אָבִיו וַיִּסְתַּמּוּם פְּלִשְׁתִּים אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיִּקְרָא לָהֶן שְׁמוֹת כַּשֶּׁמֶת אֲשֶׁר־קָרָא לָהֶן אָבִיו:

And Isaac digged again the wells of water, which they had digged in the days of Abraham his father; for the Philistines had stopped them after the death of Abraham; and he called their names after the names by which his father had called them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

בראשית כו, יח.

24 לא נפסק עוד נביעתם

Примітка пояснює, що «іхне джерело» означає потік вод милості Авраама, як прямо сказано в Torah Chaim.

ПРИМІТКА КЕНОТ

והכוונה ב"נביעתם" היא — לנביעת מי החסדים דאברהם כמפורש בתו"ח פ"ז — לקו"ש חט"ו ע' 120 הערה 21. בלקו"ת ואתחנן ה, א מציין לכאן.

25 לפי שע"י . . מלא בוי"ו

Варіант рукопису: у рукописі 260 немає слів від «бо завдяки» до «повністю, з літерою вав».

ПРИМІТКА КЕНОТ

בכתי" 260 ליתא.

26 ויש לחיצונים יניקה מהם

Той самий уривок пояснює, чому зовнішні сили могли житися з криниць Авраама: легковажність кліпи є протилежним відповідником святої любові, тож після смерті Авраама вона могла житися нею; однак у неї немає відповідника, здатного встояти перед трепетом Іцхака.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה גם לקו"ת ואתחנן ה, א.

27 ע"פ ששת ימים תאכל מצות

Маамаר про «Шість днів їж мацу», в якому ставиться питання, чому мацу їдять шість днів, і це пов'язується з «зібранням» сьомого дня; саме на нього посилаються в дужках.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה לקו"ת פי צו יג, ב.

28 ששת ימים תאכל מצות

Вірш про те, що мацу їдять шість днів; написання цього слова з літерою вав обговорюється в іншому місці в подібному контексті.

דברים ט"ז:8 Deuteronomy 16:8

שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מִצֹּת וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצַרְתָּ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה:

Six days thou shalt eat unleavened bread; and on the seventh day shall be a solemn assembly to the L-RD thy G-d; thou shalt do no work therein.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

29 ולע"ל . . כי אתה אבינו

У молитві пророка народ звертається до Б-га: «Бо Ти — наш батько, Авраам не знає нас, а Ізраїль не визнає нас». Гемара (Шабат 89б) застосовує слова «Ти — наш батько» до Іцхака в прийдешньому світі, а маамаר тлумачить їх як рівень Іцхака, який тоді розкриється.

ישעיהו ס"ג:16 Isaiah 63:16

כִּי־אַתָּה אָבִינוּ כִּי אַבְרָהָם לֹא יָדְעָנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יָכִירָנוּ אֶתָּה ה' אָבִינוּ גִּאֲלָנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ:

For Thou art our Father; for Abraham knoweth us not, and Israel doth not acknowledge us; Thou, O L-RD, art our Father, Our Redeemer from everlasting is Thy name.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

שבת פ"ט ב99b Shabbat

ПРИМІТКА КЕНОТ

ישע"י סג, טז. ראה שבת פט, ב.

30

אברהם אברהם

Під час зв'язування Іцхака ангел Б-га кличе з небес: «Аврааме, Аврааме», щоб зупинити його. Маамар тлумачить подвійне ім'я як два етапи Авраамового проведення світла вниз: у Хохму й Біну світу Ацилут, а також у три нижчі світи.

בראשית כ"ב:11 Genesis 22:11

וַיִּקְרָא אֱלֹהֵי מֶלֶאךָ ה' מִן־הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר אֲבִרְהָם אֲבִרְהָם וַיֹּאמֶר הַנְּנִי:

And the angel of the L-RD called unto him out of heaven, and said: 'Abraham, Abraham.' And he said: 'Here am I.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

31

גמירי משמיא מיהב ייחי

3 Небес раби Ханіні бен Досі дали золоту ніжку столу, а потім, за його молитвою, забрали назад; Гемара каже, що друге диво було більшим, адже за переказом Небеса дають, але не забирають назад. Тут «давати» означає творити щось із нічого; протилежне — повернути щось до небуття — це диво, що викликає сміх.

תענית כ"ה א:4 Taanit 25a:4

אמר לה: ניתא לך דמיכל אכלי כולי עלמא אפתורא דמשלם ואנו אפתורא דמחסר. אמרה לקה: ומאי נעביד? בעי רחמי דנשקלינהו מינה. בעי רחמי ושללוהו. תנא: גדול היה נס אחרון יותר מן הראשון. דגמירי, דמיהב ייחי לא שקלי.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תענית כה, א.

32

בחי יצחק צחוק ותענוג

На 50b-c у Лікутей Тора наведено думку Рамаза, що душі під час воскресіння будуть на рівні Іцхака, і є посилення на цей маамар: Іцхак — це сміх і насолода, які розкриваються в Майбутньому світі. (Уривок, розібраний на 27d, про хліб, перемогу (Нецах) і велич (Ход), до цього питання не стосується.)

ПРИМІТКА КЕНОТ

לקו"ת שה"ש כז, ד, נ, ב.

АБЗАЦ 4

33

קח נא את בנך

Наказ Б-га Аврааму принести в жертву свого улюбленого сина Іцхака.

בראשית כ"ב:2 Genesis 22:2

וַיֹּאמֶר קַח־נָא אֶת־בְּנֶךָ אֶת־יִחִידְךָ אֲשֶׁר־אֲהַבְתָּ אֶת־יִצְחָק וְלֶךְ־לָךְ אֶל־אֶרֶץ הַמֹּרִיָּה וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה עַל אֶחָד הֶהָרִים אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים:

אלה תולדות יצחק וגו'

And He said: 'Take now thy son, thine only son, whom thou lovest, even Isaac, and get thee into the land of Moriah; and offer him there for a burnt-offering upon one of the mountains which I will tell thee of.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

בראשית כב, ב. קטע מכאן נעתק בלקו"ת פי' ראה כח, רע"א.

34

כי ידוע הטבע לאהוב ההיפוך

Там обговорується той самий принцип любові до протилежного, а маамар «Хахлілі» цитує уривок звідси.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה אוה"ת נח ס, א. ובכרך ז לד"ה חכלילי סעי' ב מביא קטע מכאן.

35

מים קרים על נפש עיפה

У прислів'ї сказано: «Як холодна вода для втомленої душі, так добра звістка з далекого краю». Маамар використовує лише цей образ: перегріта, виснажена людина прагне холоду — своєї протилежності.

משלי כ"ה:25 Proverbs 25:25

מִיָּם קָרִים עַל־נֶפֶשׁ עֵיפָה וְשִׁמוּעָה טוֹבָה מֵאֶרֶץ מִרְחָק:

As cold waters to a faint soul, So is good news from a far country.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

משלי כה, כה.

АБЗАЦ 5

36

פחד יצחק

Яков називає Б-га «Страхом Іцхака» — im'ям, яким маамар називає властиву Іцхаку якість трепету.

בראשית ל"א:42 Genesis 31:42

לֹאֲלִי אֱלֹהִים אָבִי אֲלֹהֵי אֲבִרְהָם וּפְחַד יִצְחָק הָיָה לִּי כִּי עָתָה רִיקָם שְׁלַחְתָּנִי אֶת־עֲנָנִי וְאֶת־יָגִיעַ כִּפִּי רָאָה אֱלֹקִים וַיֹּכַח אִמָּשׁ:

Except the G-d of my father, the G-d of Abraham, and the Fear of Isaac, had been on my side, surely now hadst thou sent me away empty. G-d hath seen mine affliction and the labour of my hands, and gave judgment yesternight.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

37

הושיט הקב"ה אצבעו

Гемара розповідає, що Б-г спалив групу ангелів Своїм мізинцем, коли вони заперечили проти створення людини; тут цей епізод ілюструє розкриття, надто велике для тих, хто його сприймає.

סנהדרין ל"ח ב:5 Sanhedrin 38b:5

אָמְרוּ לְפָנָיו: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, "מָה אָנוּשׁ כִּי תִזְכְּרֵנוּ וְכֵן אָדָם כִּי תִפְקְדֵנוּ?" הוֹשִׁיט אֶצְבָּעוֹ קִטְנָה בִּינְיָהוּ וְשָׂרְפָם. וְכֵן כָּתוּב שְׁנִיָּה. כָּת שְׁלִישִׁית אָמְרוּ לְפָנָיו: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, רְאוּשׁוֹנִים שְׁאָמְרוּ לְפָנָיו מָה הוֹעִילוֹ? כָּל הָעוֹלָם כּוֹלוֹ שֶׁלָּהּ הוּא. כָּל מָה שְׁאֵתָה רוּצָה לַעֲשׂוֹת בְּעוֹלָמָהּ - עָשָׂה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

סנהדרין לח, ב. ראה לקו"ת אמור לו, א.

АБЗАЦ 6

38

ויעקוד אותו על המזבח

Авраам зв'язав Іцхака й поклав його на жертовник по-
верх дров; маамаר тлумачить «дрова» як два Деревя.

בראשית כ"ב:9 Genesis 22:9

וַיָּבֹאוּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר־לוֹ הָאֱלֹקִים וַיִּכֶן שָׁם אַבְרָהָם אֶת־הַמִּזְבֵּחַ
וַיַּעֲרֶה אֶת־הָעֵצִים וַיַּעֲקֹד אֶת־יִצְחָק בְּנֹו וַיִּשֶׁם אֹתוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ מִמַּעַל
לְעֻצִּים:

And they came to the place which G-d had told him of; and
Abraham built the altar there, and laid the wood in order,
and bound Isaac his son, and laid him on the altar, upon the
wood.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
ПРИМІТКА КЕНОТ

בראשית כב, ט.

39

ופחד יצחק הי לי

Яков каже, що Б-г Авраама і Страх Іцхака були з ним.

בראשית ל"א:42 Genesis 31:42

לֹוֹלִי אֱלֹקִי אָבִי אֱלֹקֵי אַבְרָהָם וּפְחַד יִצְחָק הָיָה לִי כִי עָמָה רִיקָם שְׁלַחְתָּנִי
אֶת־עֲנָנִי וְאֶת־יָגִיעַ כַּפִּי רָאָה אֱלֹקִים וַיִּוְכַח אִמְשׁ:

Except the G-d of my father, the G-d of Abraham, and the
Fear of Isaac, had been on my side, surely now hadst thou
sent me away empty. G-d hath seen mine affliction and the
labour of my hands, and gave judgment yesternight.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
ПРИМІТКА КЕНОТ

בראשית לא, מב.

40

יעקב הי בחור שבאבות

Мідраш називає Якова найобранішим із Патриархів.

בראשית רבה ע"ו:1א Bereshit Rabbah 76:1a

... שני בני אדם הבטיחין הקב"ה ונתייראו: הבחור שבאבות והבחור
שבנביאים. הבחור שבאבות, זה יעקב, שנאמר (שם קלח): כי יעקב בחר
לו יה. ואמר לו הקדוש ברוך הוא: והנה אנכי עמך ובסוף נתיירא,
שנאמר: ויירא יעקב! הבחור שבנביאים, זה משה, שנאמר (שם קו):
לולי משה בחירו. ואמר לו הקב"ה כי אהיה עמך, ולבסוף נתיירא,
(במדבר כא): ויאמר ה' אל משה אל תירא אותו, אינו אומר אל תירא
אותו, אלא למי שנתיירא. ר' ברכיה ור' חלבו, בשם ר' שמואל בר
נחמן, משם ר' נתן: ראויים היו ישראל כלייה בימי המן, אלולי ...

"Jacob was very frightened and distressed. He divided the
people who were with him, and the flocks, and the cattle, and
the camels, into two camps" (Genesis 32:8). "Jacob was very
frightened and distressed" - Rabbi Pinḥas in the name of
Rabbi Reuven: The Holy One blessed be He made a promise
to two people, but they were afraid; the chosen of the patri-
archs, and the chosen of the prophets. The chosen of the pa-
triarchs - this is Jacob, as it is stated: "For the L-rd has cho-
sen Jacob for ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022
(CC-BY)

זח"א קט, ב119 Zohar I, 119b

זח"ב כג, א23 Zohar II, 23a

זח"ג צט, ב99 Zohar III, 99b

ПРИМІТКА КЕНОТ

ב"ר עו, א. זח"א קט, ב. קסג, ב. קעא, ב. רו, א. זח"ב כג, א. ראה זח"ג צט,
ב: יצחק תושבחת"י דאבהן. ע"ה שער לח (שער לאה ורחל) פ"ב. לקו"ת
להאריז"ל תולדות כו, כה. לקו"ש ח"ג ע' 832 הערה 11.

41

יעקב היה בחור שבאבות

Ще один уривок із Зоару, на який примітки Керот по-
силаються як на джерело твердження, що Яаков — на-
йобраніший із Патриархів.

ספר הזוהר, ויצא ל"ה:שנ"ט347-359 Zohar, Vayetzei 38:347-359

So Jacob, in his desire to put himself right with that grade,
"set the rods", that is, he removed all the influences of
severity and force symbolised by the rods, and "placed them
in the gutters", to wit, those four gutters i.e. the four
Hayyoth, v. Ezek. 1, 5. that stand underneath "the well,
which the princes digged" (Num. 21, 18), the well which was
filled from those supernal rivers and fountains; for when wa-
ter comes forth out of that sacred well, these four receive the
whole of it, they being ...

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

42

יעקב היה בחור שבאבות

Обговорення Арізала про Лею та Рахель, на яке примі-
тки Керот посилаються, говорячи про місце Яакова се-
ред Патриархів.

עץ חיים ל"ה:ב'38 Sefer Etz Chaim 38:2

... ונחזור לענין כי זש"ה ויאהב יעקב את רחל כי היה אוהב ז"א את
רחל יותר מלאה כי לזו נתן מוחין ממש ולזו הארה בעלמא ואע"פ שכפי
האמת אם הכתוב מדבר בז"א הול"ל ויאהב ישראל את רחל כי ז"א הוא
ישראל ואינו יעקב כנ"ל במקומו אבל הוא במה שנתבאר סבה אל
משארז"ל כי יעקב הוא בחיר שבאבות. והטעם הוא כי בתחלה היה
יעקב בסוד יעקב הנעשה מאחורי אבא כנ"ל שהם אחוריים דאבא שהוא
עליון מאד ולא די זה אלא שאח"כ ע"י מעשיו עלה עוד ונמשך לו נשמה
מן ז"א ממש ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

43

מברייח מן הקצה

Зоар застосовує образ середнього бруса до Яакова — се-
редньої лінії.

זח"ג קפו, א186 Zohar III, 186a

זח"ב קעה, ב175 Zohar II, 175b

ПРИМІТКА КЕНОТ

זח"ג קפו, א. ראה זח"ב קעה, ב.

44

מברייח מן הקצה

Середній брус Скинії простягався від одного кінця до
іншого; Яакова порівнюють із ним, бо він поєднує дві
крайності.

שמות כ"ו:28 Exodus 26:28

והַבְּרִיחַ הַתֵּיכֵן בְּתוֹךְ הַקָּרָשִׁים מִבְּרֵחַ מִן־הַקֶּצֶה אֶל־הַקֶּצֶה:

and the middle bar in the midst of the boards, which shall pass through from end to end.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АБЗАЦ 7

45 כי אתה אבינו

«Бо Ти — наш батько», — слова, сказані про Іцхака в майбутньому.

ישעיהו ס"ג:ט"ז Isaiah 63:16

כִּי־אַתָּה אֲבִינוּ כִּי אֲבֹרְהֶם לֹא יַדְעֵנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יִכְיִרְנוּ אֶתָּה ה' אֲבִינוּ גִּלְגָּלְנוּ מַעוֹלִים שָׁמָּה:

For Thou art our Father; for Abraham knoweth us not, and Israel doth not acknowledge us; Thou, O L-RD, art our Father, Our Redeemer from everlasting is Thy name.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

46 בלע המות לנצח

Обіцянка, що смерть буде поглинута навіки.

ישעיהו כ"ה:ח Isaiah 25:8

בִּלְע הַמּוֹת לְנֶצַח וּמָחָה אֲדֹנֵי ה' דִּמְעָה מֵעַל כָּל־פָּנִים וְחָרַפַּת עֲמוֹ יִסִּיר מֵעַל כָּל־הָאָרֶץ כִּי ה' דִּבֶּר:

He will swallow up death for ever; And the L-rd GOD will wipe away tears from off all faces; And the reproach of His people will He take away from off all the earth; For the L-RD hath spoken it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ישע"י כה, ח.

47 ואת רוח הטומאה אעביר

Обіцянка усунути дух нечистоти із землі.

זכריה י"ג:ב' Zechariah 13:2

וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא נֹאֵם ה' צִבְאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־שְׁמוֹת הָעֹצְצִים מִן־הָאָרֶץ וְלֹא יִזְכְּרוּ עוֹד וְגַם אֶת־הַנְּבִיאִים וְאֶת־רוּחַ הַטְּמְאָה אֶעְבִּיר מִן־הָאָרֶץ:

And it shall come to pass in that day, Saith the L-RD of hosts, That I will cut off the names of the idols out of the land, And they shall no more be remembered; And also I will cause the prophets And the unclean spirit to pass out of the land.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

זכרי" יג, ב.

48 לבא בנקרת הצורים

Ешаягу каже, що коли Б-г постане, щоб струсити землю, люди втечуть у розщелини скель від жаху перед Іменем Б-га (Гавая). Маамар тлумачить цей «страх перед Гаваяю» як Страх Іцхака — трепет і самоусунення, що розкриються внизу в майбутньому.

ישעיהו כ"א:כ"א Isaiah 2:21

לְבוֹא בְּנִקְרוֹת הַצּוּרִים וּבְסַעְפֵּי הַסְּלָעִים מִפְּנֵי פֶחַד ה' וּמִהֲדָר גְּאוֹנוֹ בְּקוֹמוֹ לַעֲרֹץ הָאָרֶץ:

To go into the clefts of the rocks, And into the crevices of the crags, From before the terror of the L-RD, And from the glo-

ry of His majesty, When he ariseth to shake mightily the earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ישע"י ב, כא.

49 וראו כל בשר

Обіцянка Ешаягу: «І слава Гаваї відкриється, і вся плоть побачить разом». Маамар застосовує ці слова до відкритого розкриття Б-жественності внизу в майбутньому.

ישעיהו מ':ה' Isaiah 40:5

וּנְגִלָה כְבוֹד ה' וְרָאוּ כָל־בָּשָׂר יַחְדוֹ כִּי פִי ה' דִּבֶּר:

And the glory of the L-RD shall be revealed, and all flesh shall see it together; for the mouth of the L-RD hath spoken it.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АБЗАЦ 8

50 אלה תולדות יצחק בן אברהם. אברהם הוליד את יצחק

У вірші ім'я Авраама згадується двічі, а ім'я Іцхака — двічі.

בראשית כ"ה:ט"ט Genesis 25:19

וְאלֹהֵי תוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן־אֲבֹרְהֶם אֲבֹרְהֶם הוֹלִיד אֶת־יִצְחָק:

And these are the generations of Isaac, Abraham's son: Abraham begot Isaac.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

51 אשה מזרעת תחלה

Гемара навчає, що якщо жінка першою виділяє sim'a, дитина буде хлопчиком.

ברכות ס' א:י"ד Berakhot 60a:14

ומי מהני רחמי? והאמר רב יצחק בריה דרב אמאי: איש מזריע תחלה — יולדת נקבה, אשה מזרעת תחלה — יולדת זכר. שנאמר: "אשה כי תזריע וילדה זכר!" הלא במאי עסקינן — כגון שהזריעו שניהם בבת אחת.

But is it of any avail to pray [during the first forty days that it should be a male child]? For lo, R. Isaac b. R. Ammi has said : If it is the man who first emits seed his wife bears a daughter ; but if the woman first emits seed she gives birth to a son ; as it is said, "If a woman emits seed and bare a male child" (Lev. xii. 2)! With what are we here dealing ? For instance, if they both emit seed ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

נדה ל"א א:כ"ג-כ"ד Niddah 31a:23-24

אמר רבי יצחק, אמר רבי אמאי: אשה מזרעת תחילה — יולדת זכר, איש מזריע תחילה — יולדת נקבה, שנאמר: "אשה כי תזריע וילדה זכר". תנו רבנן: בראשונה היו אומרים — אשה מזרעת תחילה יולדת זכר, איש מזריע תחלה יולדת נקבה, ולא פירשו חכמים את הדבר, עד שבא רבי צדוק ופירשו: "אלה בני לאה אשר ילדה לעקב בפדן ארם ואת דינה בתו" — תלה הזכרים בנקבות ונקבות בזכרים.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ברכות ס, א. נדה לא, א. בהמשך תער"ב כרך ג ע' אישסג מציין לכאן.

АБЗАЦ 10

52 תולדות יצחק הוא בן אברהם כו'. ואח"כ אברהם הוליד את יצחק

Початковий вірш, тепер повністю пояснений.

Genesis 25:19 ראשית כ"ה:י"ט

וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן־אַבְרָהָם אֲבִירָהֶם הוֹלִיד אֶת־יִצְחָק:

And these are the generations of Isaac, Abraham's son:
Abraham begot Isaac.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)



LikuteiTorah.com

ХАСИДСЬКА ПАРША

Про це видання

This edition contains the Hebrew text, the English translation, our explanations i the notes.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

Our English translation, made from the Hebrew without Kehot's notes: CC BY-NC 4.0.

Our explanations, with the overview, the questions and the page for children: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Цитовані джерела за Сефарією: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Sefer Etz Chaim (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain).

This edition as a whole: CC BY-NC 4.0. Shuls, schools and non-profit projects may copy, print and share it freely, and may ask for donations to cover the cost of printing; it may never be sold. Credit Kehot Publication Society and likuteitorah.com.
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Український переклад і пояснення підготовлено для LikuteiTorah.com за допомогою ШІ (openai/gpt-6-luna-pro:batch) та звірено з єврейським текстом і Sefaria; редактором-людиною ще не перевірено. Будь ласка, важливе перевіряйте за єврейським текстом.

Ребе просив вивчати маамарим тижневої парші — «Хасидську паршу» — протягом того тижня, розподіливши навчання на сім днів (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). Навіщо її вивчати та благословення Ребе: likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

Безкоштовний некомерційний проєкт; тут нічого не продається. Не пов'язаний із Kehot, Sefaria чи Lubavitch Library.
© likuteitorah.com

Із likuteitorah.com/uk/torah-ohr/toldos/1/

НА ЧЕСТЬ

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Батько Ребе, реб Леві-Іцхок